

دوايىن هۆشدارى ئەمريکا بۆ په کگرتنه وهى هيزه کانى پيشمه رگه

31-07-2023

نووسه ره کان

ديار کورده

کورتە : يره دا، به کورتى دهمه ویت باس له جیدییه تی ئەمريکا بۆ په کگرتنه وهى هيزه کانى پيشمه رگه له ههريمی کوردستان و داواى ئەمريکا له په کیتی و پارتى، بهرده و امبوونى هاوکاریه کانى ئەمريکا بۆ هيزه هاوبه شه کان و چاره نووسى په یوه نديیه کانى ههريمی کوردستان و ئەمريکا بکه م، ئايا کى پشت ده کاته کى له داها توودا؟

دەمویت بەو پرسیارە دەست پێکەم کە ئەمریکا بەجیدیەتی و کورد چۆن لێی تێدەگات؟ بە پێی زانیاریەکان و چاوپێکەوتنەکانم لە واشنتن و دامەزرێوە جیاوازیەکانی بریاردان لە ئەمریکا، هەروەها ئەو گەتوگۆیانەش کە لەگەڵ بەرپرسیاری ئیستا و پێشووی و تەنانهت شارەزایان و پەڕێژەکان کردووم، بەرپرسیاری کورد دەبێ ئەو هۆشدار، پێشنیاز و بۆچوونانە بە نەرمی پێیان دەگوترێت بەجیدی وەرگیرن، چونکە سەرئەنجام دوو بەیاننامە بۆ میدیا، لێدوانێکی سەرپێیی لێرە و لەوێ، سەردانێک و تەوقە و باوەشێکی گەرمی بەرپرسیاری ئەمریکی چارە دەردەکە ناکەن و، ئەم پەڕێژەییە بەهێز و ستراژیەش کە باس دەکریت دەرمانی دەردی هەریمی کوردستان لە داھاتووی عێراق و ناوچەکاندا ناکەن، ئەگەر کورد نەکەوێتە خۆی و بەخۆیدا نەچێتەو و بە رۆژی شتەکان وەرئەگرێت.

ھەردوو حیزبی چەکرداری هەریمی کوردستان (پارتی و یەکیێتی)، لەسالی ۱۹۹۲ھەو باسی یەگرتنەوێ هێزەکانیان دەکەن و لە ۲۰۰۵ و داوی یەگرتنەوێ هەردوو ئیدارەیی هەولێر و سلێمانیش ئاھەنگی گەورەیان بۆ سازکرد و لەداوی ۲۰۱۴ و ھاتنی داعش و ھەولێکی جیدی ئەمریکا و ھاوپەیمانیانیش بۆ یەگرتنەوێ ئەو دوو هێزە، ھێشتا نەک یەکنەخراون، بەلکو بە پێی راپۆرتێکی پشکنەری وەزارەتی دەروەوێ ئەمریکا، ئیستاش ژمارەیی هێزەکانی پارتی و یەکیێتی لە ژمارەیی هێزە ھاوبەشەکانی وەزارەتی پێشمەرگە زیاترە! ئەمە سەرەپای ئەوێ ئەو هێزانەش کە ناویان ھاوبەشە، ھەژموونی حیزببێیان بەسەردا زالە لەوانە یە وەک کاتی ھێرشەکانی ۱۶ ئۆکتۆبەر لەبەر یە ھەلیوھەشێنەو.

لێرەدا، بەکورتی دەمویت باس لە جیدیەتی ئەمریکا بۆ یەگرتنەوێ هێزەکانی پێشمەرگە لە هەریمی کوردستان و داوی ئەمریکا لە یەکیێتی و پارتی، بەردەوامبوونی ھاوکاریەکانی ئەمریکا بۆ هێزە ھاوبەشەکان و چارەنووسی پەڕێژەییەکانی هەریمی کوردستان و ئەمریکا بکەم، ئایا کێ پشت دەکاتە کێ لە داھاتوودا؟

بەر لە مانگی ۹ وەزیری بۆ وەزارەتی پێشمەرگە دیاری بکەن

چەند ھەفتەبەکی دیکە، بەدیاریکراویش لە مانگی ئەیلوولی ئەمسال، وەزارەتی بەرگری ئەمریکا و ھاوپەیمانیان پێداچوونەوێ بەکی سالیانە بە کارەکانیان لە هەریمی کوردستان و لەگەڵ وەزارەتی پێشمەرگە دەکەن، بەر لەم پێداچوونەوێ بەش، لە مانگی تەممووز، شاندیکی هێزەکانی ئەمریکا و ھاوپەیمانیان لەگەڵ وەزارەتی پێشمەرگە کۆبوونەتەو، لە کۆبوونەوێ دەدا بە روون و رەوانی بە بەرپرسیاری هەریمی کوردستان و پارتی و یەکیێتی کە پەڕێژەیی بە کاروباری هێزی پێشمەرگە، گوتوو، "ئەمریکا چاوەڕپێ ئەو دەکات، بەر لە پێداچوونەوێ سالیانەیان کە لە مانگی ئەیلوول دەبێت، هەریمی کوردستان جیدیەتی بە کردەوێ سیاسی خۆی نیشاندات بۆ جیبەجیکردنی ھەنگاوەکانی چاکسازی لە وەزارەتی پێشمەرگە، بەتایبەتیش دیاریکردنی وەزیری کاتی (چونکە حکومەتە کە کاربەرێکەرە) بۆ وەزارەتی پێشمەرگە"، ھەر ئەمەش نا، نیکەرانی و بیزاری خۆشیان دەربەرێو کە ئەم پڕۆسەبەیی لە وەزارەتی پێشمەرگە ناویان ناو، یەکخستنەوێ هێزەکانی پێشمەرگە نەک بەرھووێش نەچوو، بەلکو بەھۆی ناکۆکی و داھەشیوونی سیاسی نیوان پارتی و یەکیێتی خاوبووئەو و بەرھەستی تازەیی بۆ دروستکراو.

لە روویکی دیکەو، رۆژی پینچشەممە، ۲۷ی تەممووزی ۲۰۲۳ لە وەزارەتی دەروەوێ ئەمریکا، لەسەر یەکخستنەوێ هێزەکانی پێشمەرگە پرسیارم لە فیدانت پاتیل، جیگری گوتەبێژی وەزارەتی دەروەوێ ئەمریکا کرد، ئەو بە روونی گوتی "ئیمە بەردەوامین لە نیکەرانییەکانمان سەبارەت داھەشیوونی نیوخیی لە پڕۆسەیی چاکسازی پێشمەرگە و نیکەرانییەکانیشمان گەیاندووئە سەرکردە بالاکانی حکومەتی هەریمی کوردستان". پیموا یە ئەمە دەربەرینیکی زۆر روونە و پێویستی بە ھیچ لیکدانەوێ بەکی نییە.

ھەروەھا، راپۆرتی پشکنەری وەزارەتی دەروەوێ ئەمریکا بۆ چارەگی یەکەمی ۲۰۲۳ بۆ کۆنگرێس، بە روونی ئامازە بەو دەدات کە بەرپرسیاری ئەمریکا لەنیویاندا، لوئید ئۆستن، وەزیری بەرگری ئەمریکا، برێت مەگگۆرک، ریکخەری کاروباری رۆژھەلاتی نیوھراست لە کۆشکی سپی، کاتییک ئەم سال لە دووکاتی جیادا چوونەتە ھەولێر، لە کۆبوونەوێ کانیاں لەگەڵ نیچیرشان بارزانی سەرۆکی هەریمی کوردستان، زۆر بە رۆژی جەختیان لەسەر پێویستی خراکردنی یەکخستنەوێ هێزەکانی پێشمەرگە کردوو.

سەرچاوەبەکی ئاگاداریش لە کۆبوونەوێ کانیاں ئەم داویبەیی دەینا سترۆل، جیگری یاریدەدەری وەزیری بەرگری ئەمریکا لەگەڵ بەرپرسیاری هەریمی کوردستان، ئەوێ پێگوتم، کە لەو کۆبوونەوانەش باس لەم پرسیارەو و ئەو بەرپرسیاری ئەمریکا نارازیبوونی و ئاتەکەیی سەبارەت پڕۆسەیی یەگرتنەوێ هێزەکانی پێشمەرگە و نەبوونی وەزیریکی پێشمەرگەش بە بەرپرسیاری هەریمی کوردستان گوتوو.

پێشتر بەرپرسیاری ئەمریکا لە کۆبوونەوێ داخراوەکان و دوور لە میدیا و شوێنە گشتییەکان، ناپەزایی و بیزاری خۆیان لەبەرئامبەر یەکنەگرتنەوێ هێزەکانی پێشمەرگە و سستی پڕۆسەیی چاکسازی لە وەزارەتی پێشمەرگە بە بەرپرسیاری هەریمی کوردستان و وەزارەتی پێشمەرگەیان دەگەیان، بەلام ئیستا بە رۆژی رووناک ئەو ناپەزایی بوونەیان دەلین، داوین راکەپیندراوی ھاوپەیمانیان و لێدوانەکەیی ئەلینا

رۇمانسكى، بآليۇزى ئەمىرىكا لە بەغدا بۇ رووداۋ و قسەكانى پائىلىش بۇ من، سى نموونەى ديارن، كە ھەرسىكىان ئاماژە بە نىگەرانى و نارازىبونى ئەمىرىكا لەو پرۇسەيە دەكەن.

چەند ھىزى پىشمەرگە رىكخراۋەتەوھ؟

لە چەند سالى رابردوودا، پارتى و يەكيتى ھەروھاش سەرۆكايەتى ھەريمى كوردستان و حكومەتى ھەريمى كوردستانىش ھەميشە رايانگەياندووھ كە رۇدن لەسەر يەكخستنەوھى ھىزەكانى پىشمەرگە، بەلام بەپىي ئەو زانيارىانەى لاي ۋەزارەتى بەرگرى و دەرەوھى ئەمىرىكا ھەن، ھىشتا بە ھەزاران پىشمەرگە لە ژىر فەرمانى پارتى و يەكيتى دان. بەپىي راپۇرتىكى ھاوپەيمانان و ھىزەكانى ئەمىرىكا لە ھەريمى كوردستان، لە مانگى ئادارى ۲۰۲۲، ژمارەى ھىزەكانى ۸۰ كە سەر بە پارتى ديموكراتى كوردستانە لەنيوان 63 بۇ 68 ھەزار پىشمەرگە دەبن، ژمارەى ھىزەكانى ۷۰ كە سەر بە يەكيتى نىشتمانى كوردستانە، لە نيوان 40 ھەزار بۇ 45 ھەزار پىشمەرگە دەبن، ھەرلەو راپۇرتەدا ھاتووھ "ناكۆكيەكانى نيوان سەركرده سياسىيەكانى پارتى و يەكيتى 'قوول' و بىكۆتان، ئەم بى متمانەيەش بە يەكيتى لە گەورەترين ھۆكارەكانى بەردەم دروستبوونى ھىزىكى سەربازى ناسياسين."

بەپىي ھەمان ئەو زانيارىانەى ۋەزارەتەكانى دەرەوھ و بەرگرى ئەمىرىكا، ۋەزارەتى پىشمەرگە لەم دوايىدە جەخانەكانى خۇى نوپكردووھتەوھ، بەتايبەتيش لە دەۋك و سلېمانى، بەلام ھىشتا بەدەست ئەوھ دەنالىنىت كە پىويستىيەكانى لۇجستى سەربازى ۋەك ئۆتۆمبىل، چەك و تەقەمەنى و پىويستىيەكانى دىكە لاي ھىزەكانى 70 و 80 سەر بە يەكيتى و پارتىن، ئەمانەش زانيارى سالى ۲۰۲۳ن، نەك چەند سالىك بەر لە ئىستا، واتە چەند سالىك دواى دەستپىكردى پرۇسەى چاكسازى لەلايەن ۋەزارەتى پىشمەرگە بە پالپىشتى ئەمىرىكا. زانيارىيەكان باس لەوھش دەكەن، كە زۇربەى ئۆپەراسىيۇنە سەربازىيەكانى دژى داعش و ئۆپەراسىيۇنە ھاوبەشەكانىش لەگەل ھىزە عىراقىيەكان لەلايەن ھىزەكانى پارتى و يەكيتى دەرگىن، نەك لەلايەن ئەو ھىزانەى كە سەربە ۋەزارەتى پىشمەرگەن، ئەمەش بەلاى ئەمىرىكىيەكانەوھ واتاى ئەوھىە كە دەسەلات و چەك و بەرپۆھبردنى ناوچە و جەخانە و مىحوەرى سەربازى لە دەست ھىزەكانى پارتى و يەكيتىدان، نەك ھىزە ھاوبەشەكان.

لەم چەند سالەدا كە ۋەزارەتى پىشمەرگەش ھەيە، تەنيا تۋانويەتى، سەرپەرشتى 20 فىرقەى ھاوبەش، دوو ھىزى پىشتىوانى ھاوبەش، سى سەنتەرى راھىنانى ھاوبەش، لەگەل كۆلژىك لە رانىيە بكات، كە روون نىيە دەسەلاتى تەواوھتيشى بەسەر ئەوانەدا ھەيە، يان قەيرانىك بەئاسانى لىكىان جىادەكاتەوھ. بەپىي ئەو زانيارىانەى ناوھندەكانى ئەمىرىكا نەك من.

ئەمە دىمەنى ئەو پرۇسەيە كە لە سالى ۱۹۹۲اۋە بەناوى يەكخستنەوھى ھىزى پىشمەرگە دەستى پىكردووھ!

پارەى ئەمىرىكا بۇ پىشمەرگە بەرەوام دەبىت؟

ۋەزارەتى بەرگرى ئەمىرىكا سالانە بەپىي ئەو بودجەيەى بۇى ديارى دەرگىت چەند مىليۇنىك دۆلار بۇ ئەو ھىزە ھاوبەشەنە دەنيرىت كە لەژىر كۆنترۆلى ۋەزارەتى پىشمەرگەدان، ئەمەش لە ژىر ناوى ھاوكارىكردى ئەو ھىزانەى كە شەرى داعش دەكەن. سالانە كە بودجەى پىشنىيازكراۋ ديارى دەرگىت، ئەو بودجەيە دەچىتە كۆنگرىس و ھەموو سالىك مەترسى ئەوھ ھەيە، بەھۇى لۇبى بەھىزى نەيارانى ھەريمى كوردستان و پىشمەرگە، تىبىنى و نىگەرانى ئەندامانى كۆنگرىس لە خاوى پرۇسەكە قەلەمىك بەسەر ئەو برە ھاوكارىيەدا بەھىندىرئىت و ئەويش بېرن يان كەمى بكنەوھ، چونكە دەبىت ئەوھ بزاندريت، ئەو "بىزارى"يەى ئەمىرىكىيەكان باسى دەكەن كارىگەرى لەسەر گفتوگۆكانى دابەشكردى بودجەى پىنتاگۆن دەبىت .

لەم دوايىە لەگەل ئەندامىكى كۆنگرىس لەسەر ئەم پرسە گفتوگۆمان دەكرد، ئەو نەيشاردەوھ كە تىپەپاندنى برگەيەك لە پرۇژەياسايەكى ۋەك ياساى بەرگرى نىشتمانى، كارىكى ئاسان نىيە و چاوى زۆر كەسىشى لەسەرە، ھاوكات ئىستا لە كۆنگرىس ژمارەيەك دۇستى كورد و ئاشناى دۇخى عىراق و ھەريمى كوردستان ھەن، بەلام مەرج نىيە ئەمە بەم شىوھىە بەردەوامىت، بەتايبەتيش كە ھەر دووسال جارىك ھەلئىزاردن بۇ ئەنجوومەنى نوپنەران دەرگىت و دوور نىيە لە چەند سالى داھاتوودا، نەوھىەكى نوپى ئەمىرىكا بىتە كۆنگرىس، ھىندەى ئەم نەوھىەى ئىستا ھاوسۆز و ئاشناى پرسى كورد نەبىت و ئەو تىبىنى و نىگەرانىانەش كە ھەن، واىكات ھاوكارىيەكان بەتەواوى بېرن.

ئەگەر بە ژمارەش قسە بكنىن، ھاوكارىيەكانى ئەمىرىكا بۇ ھىزەكانى پىشمەرگە و ھىزە عىراقىيەكان سال لەدواى سال كەمتر دەبنەوھ. ۋەك نموونە، لە سالى ۲۰۲۱، ئەمىرىكا نىزىكەى ۵۰ مىليۇن دۆلارى بۇ عىراق و ھەريمى كوردستان داواكرد، لە سالى ۲۰۲۲ ئەو ھاوكارىانە بۇ ۳۴۵ كەمبووھنەوھ، لە ۲۰۲۳ نىزىكەى ۳۵۸ مىليۇن دۆلار بوو، بۇ سالى ۲۰۲۴يش برىك پارە كە نىزىكەى ۳۹۸ مىليۇن داواكراۋە بۇ ھەموو

كۆتايى

لە راستىدا، ئەوئى باسەم كوردوئە و نوسىوومە زانىارىيە، ئەك لىكدانئەوئە و پىشبينى، بەلكو ئەمىرىكا و ھاوئەيمانىنىش، چاكسازى و يەكخستئەكانى ھىزەكانى پىشمەرگەيان وەك مەرجى ئەو ھاوكارىانە دانائە و ئەوئشان بە خودى بەرپرسانى وەزارئەتى پىشمەرگە كوتوئە. بەرپرسىكى بالاي وەزارئەتى پىشمەرگەش ئەو راستىيەى بۆپشتراسئە كوردىنەوئە. لىرەش لە ئەمىرىكا لە بەشكى ئەو كۆبوونەوانەى سەبارەت ھىزەكانى پىشمەرگە كراون، بەرپرسانى ئەمىرىكا ئەو راستىيەيان بە بىر بەرپرسانى ھەرىمى كوردستان ھىناوئەتوئە لەسەر ھەرسى ئاستى بالاي ئەمىرىكا، كۆنگرىس، كۆشكى سىپى و وەزارئەتى دەرەوئە، بگرە چەند جارىك زۆر بەروونى پىيان كوتراوئە.

كورد پىويستە خىراتر ھەنگاوبنىت، چونكە رەنگە لەھەر كاتىكدا ئەو ھاوكارىانە بوئەستن، يانىش بەربەستى گەورەيان بۆ دروستبىت، چونكە لەبىرمان نەچىت كاتىك ئەندامانى كۆنگرىس ئەم ھاوكارىانە وەك مەرجىك دەبىنن، رەنگە لەھەر كاتىكدا بىت بۆ جىبەجىكردنى ئەو مەرجەيان، گوشارەكان زياتر بكن و رىگەنەدان ئەو ھاوكارىانە لە كۆنگرىسدا تىپەرن.

لەكۆتايىدا، من باس لەوئەناكەم ھۆكارى سەرەكى يەكنەخستئەوئەى ھىزەكانى پىشمەرگە كىيىيە، پارتىيە يان يەكئىتى، ھىزە نىوخۆيىيەكانى عىراق يان و لاتانى ھەرىمى، بەلام ئەوئە دەلىم، ئىستا دەرئەتئىك ھاوئەتەپنىش بۆ يەكخستئەوئەى ھىزەكانى پىشمەرگە، كرىگە ئەو دەرئەتە لەبار نەبرىت، چونكە بەسەرپەرشتى و پشئىوانى گەورەترىن و لاتى جىھان دەكرىت . ئەگەر ئەمىرىكا ھاوكارىيەكان رابگرىت يان لە يەكخستئەوئەى ھىزەكانى پىشمەرگە كىشايەوئە و بە پەيوئەندىيەكانىدا چوئەوئە لەگەل ھىزەكانى پىشمەرگەدا، ئەوكاتە نابى گلەي لە كەس بكرىت. كەس پشئى لە كورد نەكردوئە، كورد خۆى پشئى لەخۆى كرد. ھەمىشە ئاوردانەوئە و لىپرسىنەوئەى مىزوو و راستكردنەوئەى ھەلە مىزووئىيەكان شئىكى كرىگە، بەلام بۆ كورد ئىستا باشترە لەم كاتەدا واز لەو باسانە بىنن و، لىپرسىنەوئە لە دۆخى ئىستاي كورد بكن كە بۆچى وابەسەرئۆى دەھىنئى!